

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	xiii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΠΑΘΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ	1
1.1. ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΥΤΤΑΡΩΝ	2
1.1.1. Φυσιολογικά κύτταρα	2
1.1.2. Εμβρυονικά κύτταρα	3
1.2. ΚΑΡΚΙΝΟΓΕΝΕΣΗ	4
1.2.1. Ογκογονίδια	5
1.2.2. Ογκοκατασταλτικά γονίδια	6
1.3. ΜΕΤΑΣΤΑΣΗ	6
1.3.1. Τρόποι μετάστασης	7
1.3.2. Αγγειογένεση	8
1.4. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ	9
1.4.1. Περιβαλλοντικοί παράγοντες	9
1.4.2. Παράγοντες ξενιστή	11
1.4.3. Γενετική προδιάθεση	13
1.5. ΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΝΕΟΠΛΑΣΙΩΝ	14
1.5.1. Καλοήγη νεοπλάσματα	14
1.5.2. Κακοήγη νεοπλάσματα	14
1.5.3. Ημικακοήγη νεοπλάσματα	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΑΡΚΙΝΟΣ	19
2.1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑΣ	20
2.2. ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΚΑΡΚΙΝΩΝ	21
2.2.1. Καρκίνος του πνεύμονα	25
2.2.2. Καρκίνος του μαστού	25
2.2.3. Καρκίνος του παχέος εντέρου και του ορθού	26
2.2.4. Καρκίνος του προστάτη	27
2.2.5. Καρκίνος της ουροδόχου κύστης	27
2.2.6. Λευχαιμίες	27
2.2.7. Καρκίνος του στομάχου	28
2.2.8. Καρκίνος των ωοθηκών	29
2.2.9. Καρκίνος του παγκρέατος	29
2.2.10. Καρκίνος του τραχήλου της μήτρας	29
2.3. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΡΚΙΝΟΥ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ	33
3.1. ΕΙΔΗ ΠΡΟΛΗΨΗΣ	34
3.2. Πρωτογενής πρόληψη	35
3.2.1. Κάπνισμα	35
3.2.2. Έκθεση στον ήλιο	35

3.2.3. Παχυσαρκία και φυσική δραστηριότητα	36
3.2.4. Χημειοπροφύλαξη και χρήση ορμονικών σκευασμάτων	38
3.2.5. Εμβολιασμός για τον ιό των ανθρωπίνων θηλωμάτων (HPV).....	38
3.3. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ.....	39
3.4. Ο ΝΟΣΗΛΕΥΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΠΡΟΛΗΨΗ	44
3.5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ.....	45
3.6. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ.....	53
4.1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ	54
4.1.1. Σημεία και συμπτώματα του καρκίνου	54
4.1.2. Λήψη ιστορικού ασθενούς	55
4.1.3. Κλινική εξέταση	55
4.2. ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	57
4.2.1. Εργαστηριακές εξετάσεις	57
4.2.2. Απεικονιστικές εξετάσεις.....	57
4.2.3. Απεικονιστικές εξετάσεις για ειδικές καταστάσεις	62
4.2.4. Ενδοσκοπήσεις.....	64
4.3. ΒΙΟΨΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ	66
4.4. ΚΑΡΚΙΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	67
4.4.1. Διάκριση καρκινικών δεικτών	68
4.4.2. Κλινική χρησιμότητα.....	68
4.5. ΒΑΘΜΟΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΟΓΚΟΥ	71
4.5.1. Βαθμός διαφοροποίησης (tumor grade)	71
4.5.2. Σταδιοποίηση του όγκου	71
4.5.3. Σύστημα σταδιοποίησης TNM.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ	77
5.1. ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΓΚΟΛΟΓΙΑΣ.....	78
5.1.1. Προληπτική ή προφυλακτική χειρουργική.....	78
5.1.2. Διαγνωστική χειρουργική	79
5.1.2.1. Βιοψία φρουρού λεμφαδένα	82
5.1.3. Θεραπευτική χειρουργική.....	82
5.1.4. Μειωτική χειρουργική	83
5.1.5. Επείγουσα χειρουργική	83
5.1.6. Ανακουφιστική χειρουργική.....	84
5.1.7. Χειρουργική αποκατάστασης.....	84
5.1.8. Υποστηρικτική χειρουργική.....	85
5.1.9. Παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη απόφασης για το είδος της χειρουργικής επέμβασης	85
5.2. ΠΡΟΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΟΥΣ	86
5.2.1. Προεγχειρητική εκπαίδευση ασθενούς.....	88

5.3. ΔΙΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΑΣΗ.....	89
5.4. ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ.....	90
5.4.1. Ναυτία και έμετος.....	90
5.4.2. Μετεγχειρητικός πόνος.....	91
5.4.3. Μετεγχειρητικές λοιμώξεις.....	92
5.4.4. Φλεβική θρομβοεμβολή.....	94
5.4.5. Αλλαγή εικόνας σώματος.....	94
5.4.6. Άλλες επιπλοκές.....	96
5.5. ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΗΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	96
5.6. ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.....	97
5.7. ΕΙΔΙΚΕΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑ.....	103
6.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	104
6.2. ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.....	105
6.2.1. Κυτταρικός κύκλος.....	105
6.2.2. Πολλαπλασιασμός των νεοπλασματικών κυττάρων.....	106
6.2.3. Κινητική των κυττάρων του όγκου και χημειοθεραπεία.....	106
6.2.4. Φαρμακοκινητική των κυτταροτοξικών φαρμάκων.....	108
6.3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.....	109
6.4. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΥΤΤΑΡΟΣΤΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ.....	110
6.5. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ.....	111
6.5.1. Εκτίμηση ασθενούς πριν τη χορήγηση χημειοθεραπείας.....	111
6.5.2. Εκπαίδευση ασθενούς και οικογένειας.....	112
6.5.3. Παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη πριν τη χορήγηση χημειοθεραπείας.....	113
6.6. ΟΔΟΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ.....	114
6.6.1. Υποδόρια και ενδομυϊκή χορήγηση.....	114
6.6.2. Ενδαρτηριακή χορήγηση φαρμάκων.....	115
6.6.3. Τοπική εφαρμογή.....	115
6.6.4. Ενδοϋπεζωκοτική χορήγηση.....	116
6.6.5. Ενδοκυστική χορήγηση.....	117
6.6.6. Ενδοπεριτοναϊκή χορήγηση.....	117
6.6.7. Ενδοραχιαία/ενδοκοιλιακή χορήγηση.....	118
6.6.8. Από του στόματος χορήγηση.....	119
6.6.9. Ενδοφλέβια χορήγηση.....	121
6.7. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΦΛΕΒΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ – ΑΓΓΕΙΑΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΧΥΣΗΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.....	123
6.7.1. Φορητή αντλία έγχυσης.....	126
6.8. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΥΤΤΑΡΟΣΤΑΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ.....	127
6.9. ΕΞΑΓΓΕΙΩΣΗ.....	132
6.9.1. Παράγοντες κινδύνου για εξαγγείωση.....	133
6.9.2. Σημεία και συμπτώματα της εξαγγείωσης.....	134

6.9.3. Πρόληψη της εξαγγείωσης	135
6.9.4. Αντιμετώπιση της εξαγγείωσης	137
6.9.5. Αντίδοτα	140

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΧΗΜΕΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	147
7.1. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΩΝ	148
7.2. ΑΜΕΣΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	148
7.3. ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	148
7.3.1. Ανορεξία	148
7.3.2. Διάρροια	149
7.3.3. Δυσκοιλιότητα.....	151
7.3.4. Στοματίτιδα	152
7.3.5. Ναυτία-Έμετος	154
7.3.6. Κόπωση	159
7.4. ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	162
7.4.1. Καταστολή του μυελού των οστών.....	162
7.4.2. Καρδιοτοξικότητα	165
7.4.3. Πνευμονική τοξικότητα.....	166
7.4.4. Ηπατοτοξικότητα	167
7.4.5. Αιμορραγική κυστίτιδα	168
7.4.6. Νεφροτοξικότητα.....	168
7.4.7. Νευροτοξικότητα	169
7.4.8. Αναπαραγωγική τοξικότητα.....	172
7.4.9. Δερματικές αντιδράσεις.....	173
7.4.10. Αλωπεκία	175

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	183
8.1. ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.....	183
8.2. ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	184
8.3. ΜΟΡΦΕΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	186
8.3.1. Εξωτερική ακτινοθεραπεία ή ακτινοθεραπεία εξωτερικής δέσμης.....	186
8.3.2. Βραχυθεραπεία	188
8.3.3. Θεραπεία με ραδιοϊσότοπα	189
8.3.4. Στερεοτακτική ακτινοχειρουργική.....	190
8.3.5. Στερεοτακτική ακτινοθεραπεία σώματος	190
8.4. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.....	191
8.5. ΑΡΧΕΣ ΑΚΤΙΝΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	192
8.6. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ.....	193

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	197
9.1. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΩΝ.....	197
9.2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	200
9.2.1. Κόπωση (Fatigue)	200
9.2.1.1. Αιτιολογία και Παράγοντες που Σχετίζονται με την Εμφάνιση της Κόπωσης	200
9.2.1.2. Μορφές της κόπωσης κατά τη διάρκεια της ακτινοθεραπείας.....	201
9.2.1.3. Αξιολόγηση και εκτίμηση της κόπωσης.....	202
9.2.1.4. Θεραπεία και αντιμετώπιση της κόπωσης.....	203
9.2.2. Αντιδράσεις του δέρματος στην ακτινοθεραπεία.....	205
9.2.2.1. Μηχανισμοί πρόκλησης.....	205
9.2.2.2. Εργαλεία εκτίμησης και κλίμακες βαθμολόγησης.....	207
9.2.2.3. Φροντίδα δέρματος.....	210
9.2.3. Καταστολή του μυελού των οστών	211
9.2.4. Απώλεια βάρους.....	212
9.3. ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΩΜΑΤΟΣ.....	213
9.3.1. Εγκέφαλος.....	213
9.3.1.1. Αλωπεκία	213
9.3.1.2. Ακτινοδερματίτιδα του κρανίου	213
9.3.1.3. Εγκεφαλικό οίδημα.....	213
9.3.1.4. Γνωστικές και συναισθηματικές διαταραχές	214
9.3.1.5. Λευκοεγκεφαλοπάθεια	214
9.3.1.6. Δυσλειτουργία υπόφυσης-υποθαλάμου.....	215
9.3.2. Κεφαλή – Τράχηλος	215
9.3.2.1. Βλεννογονίτιδα στόματος.....	215
9.3.2.2. Διαταραχές της γεύσης	217
9.3.2.3. Λοιμώξεις στη στοματική κοιλότητα	217
9.3.2.4. Ξηροστομία.....	217
9.3.2.5. Οισοφαγίτιδα και φαρυγγίτιδα.....	219
9.3.2.6. Λαρυγγίτιδα	219
9.3.2.7. Τερηδόνα των δοντιών.....	220
9.3.2.8. Οστεοακτινονέκρωση	220
9.3.2.9. Υποθυρεοειδισμός.....	220
9.3.2.10. Τρισμός	221
9.3.3. Θώρακας.....	221
9.3.3.1. Οισοφαγίτιδα και φαρυγγίτιδα	221
9.3.3.2. Διαταραχές της γεύσης.....	222
9.3.3.3. Πνευμονίτιδα.....	222
9.3.3.4. Πνευμονική ίνωση.....	222
9.3.3.5. Επιπλοκές από την καρδιά.....	223
9.3.4. Στήθος – Θωρακικό Τοίχωμα.....	223
9.3.4.1. Δερματικές αντιδράσεις.....	223

9.3.4.2. Οισοφαγίτιδα και άλλες δευτερεύουσες αντιδράσεις.....	224
9.3.4.3. Λεμφοίδημα.....	225
9.3.5. Κοιλιά και πύελος.....	230
9.3.5.1. Ναυτία – Έμετος.....	230
9.3.5.2. Ακτινική εντερίτιδα.....	231
9.3.5.3. Κυστίτιδα.....	233
9.3.5.4. Αλλαγές στο αναπαραγωγικό σύστημα και στη γονιμότητα των γυναικών.....	234
9.3.5.5. Αλλαγές στο αναπαραγωγικό σύστημα και στη γονιμότητα των ανδρών.....	236

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ	243
10.1. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ.....	244
10.1.1. Αγγειογένεση.....	244
10.1.2. Παθοφυσιολογία της αγγειογένεσης του όγκου.....	245
10.1.3. Μονοκλωνικά αντισώματα.....	247
10.1.4. Αναστολείς του επιδερμικού αυξητικού παράγοντα (Epidermal Growth Factor Inhibitors).....	249
10.1.4.1. Επιδερμικός αυξητικός παράγοντας – Τυροσινική κινάση.....	250
10.2. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ.....	251
10.3. ΤΟΞΙΚΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ.....	252
10.3.1. Αντιδράσεις από την έγχυση φαρμάκων.....	252
10.3.2. Δερματικές αντιδράσεις.....	253
10.3.2.1. Εξάνθημα.....	253
10.3.2.2. Αλλαγές στα νύχια.....	255
10.3.2.3. Μεταβολές στα μαλλιά.....	256
10.3.2.4. Ξηροδερμία.....	256
10.3.2.5. Σύνδρομο χειρός-ποδιού.....	256
10.3.3. Οφθαλμική τοξικότητα.....	257
10.3.4. Διάμεση πνευμονοπάθεια.....	257
10.3.5. Τοξικότητα στην καρδιά.....	258
10.3.6. Τοξικότητα στα αγγεία.....	260
10.3.7. Διάρροια.....	260
10.3.8. Ναυτία – έμετος.....	261

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ	265
11.1. ΑΓΧΟΣ.....	266
11.2. ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ.....	268
11.3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	271
11.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.....	274
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	279